

طراحی و اعتباربخشی برنامه درسی دوره پیش از دبستان

سلمان آخش*

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۴/۰۶

تاریخ وصول: ۱۳۹۸/۰۳/۰۷

چکیده

هدف از انجام این پژوهش طراحی و اعتباربخشی برنامه درسی دوره پیش از دبستان بوده است. روش پژوهش مبتنی بر رویکرد کیفی است و از روش‌های سنتز پژوهی و تکنیک دلفی استفاده شده است. جامعه هدف شامل اسناد و افراد بوده است که در بخش اسناد، کلیه اسناد داخلی و خارجی مربوط به سال‌های (۱۳۹۷-۱۳۸۰) در حوزه پیش از دبستان، در بخش افراد نیز ۱۰ نفر از متخصصان برنامه درسی دوره پیش از دبستان به روش هدفمند به‌عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. در این پژوهش در بخش سنتز پژوهی و اعتباربخشی به ترتیب از برگه یادداشت، فیش برداری و مصاحبه ساختاریافته به‌عنوان ابزار استفاده شده است. در نهایت برنامه درسی دوره پیش از دبستان مبتنی بر عناصر برنامه درسی فرانسویس کلاین شامل، اهداف، محتوا و فعالیت‌ها، راهبردهای یاددهی-یادگیری، ارزشیابی، فضا، منابع، امکانات، زمان، گروه‌بندی و مربی طراحی و اعتباربخشی شده است.

واژگان کلیدی: طراحی، اعتباربخشی، برنامه درسی، دوره پیش از دبستان.

مقدمه

در نظام آموزشی ایران دوره پیش از دبستان یکی از دوره‌های آموزشی است که طی سال‌های مختلف گاهی به‌طور رسمی و گاهی به‌صورت غیررسمی به‌عنوان بخشی از نظام آموزشی طراحی و اجرا شده است.

کودکی اولین و مهم‌ترین دوره زندگی آدمی و دوره‌ای شاخص برای توسعه مهارت‌های بنیادی و حرکتی است (هاردی^۱، ۲۰۱۰، ص ۵۰۴). دوره پیش از دبستان اولین مرحله رسمی آموزش و پرورش است (کول^۲، ۱۳۹۱، ترجمه مفیدی). یک محیط رفتاری بسیار مهم برای بسیاری از بچه‌ها به‌شمار می‌رود و هرچه آموزش‌های دوره پیش‌دبستانی باکیفیت بیشتری ارائه گردد، کودکان دوره تحصیلی بهتری را خواهند داشت (اسمیت^۳، ۲۰۱۰). اهمیت و حساسیت این مسئله به‌خوبی آشکار است که سال‌های اولیه کودکی به‌عنوان دوره‌ای سریع در رشد فیزیکی، ذهنی و تحصیلی کودکان و دوره جدا شدن تدریجی از محیط خانه و آماده شدن برای انس گرفتن با کودکان دیگر و آشنایی با کار در مدرسه است.

اهمیت این مراکز زمانی آشکارتر می‌شود که بدانیم در بسیاری از مواقع، خانواده وظیفه خود را به دلیل آشنا نبودن با مسائل تربیتی، فقر فرهنگی، کم‌سوادی یا بی‌سوادی، مشکلات اقتصادی، دور بودن والدین از محیط خانه به علت کار و تأمین زندگی، از هم‌گسیختگی خانوادگی و موارد بی‌شمار دیگر، به‌خوبی ایفا نمی‌کند. اینجاست که مراکز پیش‌دبستانی باید کمبودهای آموزشی، تربیتی، جسمی و عاطفی کودکان را جبران نمایند (بانکیوف^۴، ۲۰۱۳).

بر اساس تحقیقات جدید، سریع‌ترین دوران رشد و یادگیری به سال‌های اولیه کودکی^۵ برمی‌گردد. به‌طوری‌که پیشرفت‌های فناوری در زمینه بررسی مغز از رشد معجزه‌آسای مغز نوزاد را آشکار ساخته و نشان داد که در نخستین سال‌های زندگی هر کودک دو برابر مغز بزرگسالان سلول تولید می‌شود (دوهان و جنسن^۶، ۲۰۰۳). با توجه به اینکه مقدار قابل توجهی از یادگیری در سنین پایین اتفاق می‌افتد (هیتز^۷، ۲۰۰۵). آموزش

1. Hardy
2. Cole
3. smith
4. Bannikoff
5. early childhood.
6. Doohan and Jensen
7. Hitz

صحيح و مؤثر در این دوره باعث موفقیت در دوره‌های بعد خواهد شد (روسکوس^۱، ۲۰۰۹، ص ۱۲۳).

از طرفی امروزه انتظارات جوامع مختلف از آثار مثبت و سازنده برنامه‌های پیش از دبستان افزایش یافته است. در گذشته عمدتاً مراکز پیش از دبستان به‌عنوان مکانی برای نگهداری کودکانی که والدین آن‌ها شاغل بود به کار می‌رفت، ولی امروزه به جهت افزایش آگاهی والدین و درک اهمیت آموزش و پرورش پیش از دبستان بر سطوح دیگر آموزش، تقاضا برای ورود به مقاطع پیش از دبستان رو به افزایش است (ایسنبرگ^۲، ۲۰۱۴).

دوره پیش‌دبستانی، دوره جدا شدن تدریجی از محیط خانه و آماده شدن برای انس گرفتن با کودکان دیگر و آشنایی با کادر مدرسه است. در این دوره به‌تناسب امکانات و مقتضیات هر کشور، کودکان سه تا شش‌ساله مورد پرورش قرار می‌گیرند. (مفیدی، ۱۳۹۰، ص ۲۲).

اکثر کشورهای جهان، آموزش پیش از دبستان را به‌عنوان یک اصل مهم و همگانی و بعضاً اجباری پذیرفته‌اند (مفیدی، ۱۳۹۳). امروزه اکثر کشورهای پیشرفته کشورهای از جمله آمریکا، کانادا، انگلیس، ژاپن، فنلاند، سوئد، آلمان، بلژیک، هلند، کره جنوبی و دیگر کشورها با وضع قوانین و مقررات لازم به حقوق آنان پاسخ می‌دهند (ریگا و شاپ^۳، ۲۰۰۸). برای مثال، کشور هلند آموزش کودکان سنین چهار سال به بعد را همگانی کرد، آلمان، استرالیا، فرانسه، تایوان، کانادا، مالزی و آفریقای جنوبی نیز در تلاش‌اند تا آموزش پیش‌دبستانی را زیرپوشش آموزش همگانی درآورند. کشور سوئد اعلام کرد که تمام کودکان بالاتر از سن هجده ماه را که پدر و مادرشان مشغول کار یا تحصیل باشند در مهدکودک‌های دولتی خواهد پذیرفت. در کشور ژاپن، کودکان قبل از ورود به مدارس ابتدایی، در کلاس‌های آمادگی یا کودکستان حضور می‌یابند. ۹۰ درصد کودکان پنج‌ساله این کشور در چنین مراکز تربیتی حضور یافته‌اند (صافی، ۱۳۹۱).

کوشش‌ها و تحقیقات فراوان دانشمندان معروفی مانند روسو^۴، پستالوزی^۵، مونتسوری^۶، دیویی^۷، پیاژه^۱ و فروبل^۲ و الگوهای آموزشی رژیو امیلیا^۳، بانک استریت^۴،

1. Roskos
2. ISENBERG
3. Riga And shop
4. Rousseau
5. Pestalozzi
6. Montessori
7. Dewey

والدروف^۵، اسکوپ^۶ و غیره نیز مؤید این مطلب است که تجارب سال‌های اولیه‌ی هر کودک در چگونگی تشکیل شخصیت و کمال نهایی وی بی‌نهایت تأثیرگذار است.

سابقه پیش‌دبستان در ایران نیز قدمتی ۹۰ ساله دارد و از دیرباز در کشور ما به‌عنوان یک مرحله آموزشی مطرح بود، ولیکن همیشه کم‌توجهی‌ها، کمبودها و تنگناهای اقتصادی و علمی، همچنین تمرکز اندیشه‌ها و امکانات در دوره‌های تحصیلی دیگر و آموزش عالی موجب شده تا برنامه‌ریزی‌های اصولی، هدف‌دار، پرمحتوا و مبتنی بر فرهنگ دینی و ملی ما برای این دوره حساس صورت نگیرد. دوره پیش‌دبستان در ایران به دوره دوساله رسمی و غیراجباری اطلاق می‌شود که کودکان گروه سنی ۵ و ۶ سال را تحت پوشش برنامه‌های آموزشی و تربیتی قرار می‌دهد (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱: ۴۶).

آموزش و پرورش پیش از دبستان ایران در سال‌های اخیر از یک برنامه‌ریزی آموزشی صحیح و علمی برخوردار نشده و در هر گوشه‌ای از کشورمان به صورتی خاص و طبق ذوق و سلیقه شخصی نهادهای مختلف اداره گردیده است. در نتیجه آن عدم تناسب برنامه‌های پیش از دبستان با نیازهای کودکان، عدم توجه به نیروی انسانی و به‌ویژه مربیان، یکپارچه نبودن مدیریت مراکز پیش‌دبستانی، نبودن سند برنامه درسی مستقل و عدم سرمایه‌گذاری نظام تعلیم و تربیت در این دوره از مهم‌ترین آسیب‌های دوره پیش از دبستان ایران است (آخش و همکاران، ۱۳۹۵).

در حال حاضر نهادهای زیادی همچون (وزارت آموزش و پرورش، وزارت بهداشت، وزارت ورزش و جوانان، وزارت ارشاد، سازمان محیط‌زیست، سپاه پاسداران، سازمان بسیج، شهرداری، حوزه علمیه، سازمان تبلیغات اسلامی، کانون پرورش فکری کودکان، هلال احمر، دارالقرآن، مساجد) در زمینه خدمات و مراکز تربیت کودک به‌ویژه مهدکودک‌ها فعالیت دارند که تنها تعدادی از این مؤسسات از سیاست‌های کلان تبعیت می‌کنند و بقیه سرفصل‌های خاص خود را دارند. معمولاً این ناهماهنگی‌ها به خنثی‌سازی فعالیت‌های یکدیگر و هدر دادن منابع مالی و انسانی می‌انجامد. حاصل این پراکندگی‌ها آن است که کودکانی که در این مراکز پرورش می‌یابند هرکدام محتوا و فعالیت‌ها و با روش‌های خاصی

-
1. Piaget
 2. Froebe
 3. Reggio Emilia
 4. Bank Stree
 5. Waldorf
 6. scope

و در زمان‌های پراکنده‌ای آموزش می‌بینند و زمانی که وارد پایه اول ابتدایی می‌شوند هرکدام بامهارت‌های شناختی، نگرش‌ها و توانایی‌های مختلفی هستند که معلم قادر به هماهنگی آنان نیست و در برخورد با آن‌ها به مشکل برمی‌خورد (فضلی، ۱۳۹۳).

از دغدغه‌ها و سؤال‌هایی که در دوره پیش از دبستان برای والدین و کودکان و مسئولان پیش می‌آید می‌توان به این موارد اضافه کرد که: یک مرکز پیش‌دبستانی خوب چگونه باید باشد؟ مدت‌زمان آن چقدر باشد؟ اهداف، محتوا و روش‌های آموزش آن چگونه باید باشد؟ آیا این مرکز به لحاظ امکانات و زیرساخت‌ها مناسب است؟ مربیان این مراکز باید چه خصوصیتی داشته باشند؟ (بابلی، ۱۳۹۳ ص ۱۸).

باین حال در کشور ایران نیز با توجه به تأکید اسناد بالادستی و ضرورت این دوره و به‌منظور آغاز یک حرکت جدی و منسجم جهت تهیه برنامه آموزشی- تربیتی نظام‌مند، سازمان‌یافته، جامع، هماهنگ و هدف‌دار، متناسب با فرهنگ و روحیه حاکم بر جامعه ایران برای آموزش و تربیت دوره پیش از دبستان گام‌های اساسی باید برداشته شود. از این رو پژوهش حاضر بر آن است تا با ارائه الگوی برنامه درسی جامع و مطلوب برای دوره پیش از دبستان به این دغدغه پاسخ دهد.

الماسی (۱۳۹۵) در پژوهشی به ارائه الگوی کیفیت برای مراقبت و آموزش دوران اولیه کودکی به صورت مطالعه تطبیقی پرداخته است، نتایج حاصل از بررسی اسناد و پژوهش‌های انجام‌شده در کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری اقتصادی به سیاست‌ها و راهبردهای کشورهای موفق در دوره اولیه کودکی پرداخته است و از طبقه‌بندی حاصله، الگویی در راستای کیفیت برای مراقبت و آموزش دوران اولیه کودکی را ارائه داده است.

طلایی و بزرگ (۱۳۹۴) در پژوهشی به تبیین ضرورت تربیت اوان کودکی (پیش از دبستان) مبتنی بر سنتز پژوهی شواهد تجربی معاصر پرداخته‌اند. یافته‌های این سنتز نشان می‌دهد که ضرورت پرداختن به تربیت اوان کودکی از چهار منظر: توجیه بیولوژیک (یافته‌های پژوهشی حوزه عصب‌شناختی و مغز) توجیه اقتصادی (تحلیل هزینه فایده (توجیه آموزشی) عملکرد و پیشرفت تحصیلی مطلوب در سطوح دوره تحصیل (و توجیه اجتماعی) رشد منش‌ها و کنش‌های اجتماعی مطلوب در طول نوجوانی و بزرگ‌سالی) توجیه‌پذیر است.

عباسی و پوزش شیرازی (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی وضعیت پیش‌دبستانی با تأکید بر اسناد قانونی و وظایف سازمان بهزیستی و وزارت آموزش و پرورش پرداخته‌اند. نتایج بیانگر آن است که محدودیت امکانات وزارت آموزش و پرورش منجر به ضعف این وزارتخانه

در برگزاری دوره پیش دبستانی و سبب حرکت به سمت خصوصی شدن کامل این دوره از سوی آموزش و پرورش شد.

پوشنه، خسروی و پورعلی (۱۳۹۱) در پژوهشی به ارزشیابی میزان کیفیت برنامه‌های مراکز پیش دبستانی شهر تهران پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد تعامل مربیان با کودکان در مراکز پیش دبستانی کیفیت لازم را ندارند. همچنین روش‌های یاددهی - یادگیری مربیان در مراکز پیش دبستانی در حد متوسط کیفیت لازم را دارند. میان کودکان، مربیان و والدین در حد متوسط تعامل مناسب وجود داشت.

عبدالهی (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی سیر تحول تاریخی آموزش پیش دبستانی در ایران به بررسی اهداف و محتوای آموزشی، روش و ساختار، مکان، زمان و فضای آموزشی، بررسی شرایط و ویژگی‌های مربی در پیش دبستانی پرداخته است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که اهداف و محتوای آموزشی در هر سه دوره تأکید بیشتری بر تربیت بدنی و تربیت دینی داشته‌اند.

ادیب و پیری (۱۳۸۸) در پژوهشی به طراحی الگوی بهینه برای برنامه درسی دوره کودکستان کودکان دوزبانه آذربایجان پرداخته‌اند، در این پژوهش با ارائه یک الگو، با عنوان الگوی برنامه درسی رشد گرا و خلاقیت محور شامل: اهداف، محتوا، سازمان‌دهی محتوا، فعالیت‌های یادگیری، روش‌های آموزشی و پرورشی، ارزشیابی، نقش مربی، نقش مدیر، نقش والدین پرداخته شده است.

عربی (۱۳۸۷) در پژوهشی به طراحی برنامه درسی دوره پیش دبستانی برای ورود دانش آموزان مناطق دوزبانه به دوره ابتدایی پرداخته است. در این پژوهش، با استفاده از الگوی برنامه درسی کلاین در نه عنصر برنامه‌ریزی درسی اعم از: هدفها محتوا، فعالیت‌های یادگیری دانش آموزان، روش‌های ارزشیابی، منابع و ابزار یادگیری، زمان، فضا و یا محیط، گروه‌بندی دانش آموزان و راهبردهای تدریس مورد بررسی قرار گرفته است.

عباسی (۱۳۸۲) در پژوهشی با عنوان طراحی الگوی برنامه درسی بهینه برای دوره کودکستان، نقد و بررسی وضعیت این دوره در مقایسه با الگو انتاریو پرداخت. برخی از نتایج مقایسه بدین قرار است ۱- روش‌های الگوی بهینه عبارت است از روش فعال پژوهش، اکتشاف، استفاده از هنر، فعالیت آزاد، بازی و روش پروژه به اجرا درمی‌آید. ۲- سازمان‌دهی محتوی در الگوی بهینه به صورت تلفیقی با تأکید بر یادگیری متعامل است. ۳- سازمان‌دهی هم از فرایند و هم از نتیجه مشاهده مستمر و جمع‌آوری مدارک و با استفاده از روش‌های دیگر انجام می‌شود. ۴- نظریه برنامه درسی در الگوی بهینه پژوهش/تصمیم‌گیری است.

استس^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان، تجربه پیش‌دبستانی در مقابل تجربه بدون پیش‌دبستانی: به این نتیجه رسید که باوجود سرمایه‌گذاری فدرال و ایالتی در برنامه‌های مداخله آموزش اولیه، شکافی بین کودکان که از پیش‌دبستان استفاده می‌کنند نسبت به آن‌هایی که استفاده نمی‌کنند و در کودکان گروه دوم نرخ افت تحصیلی بالاست و بسیاری از آن‌ها به رها کردن و ترک حضور در مدرسه، منجر می‌شود.

یانگ و جینگ^۲ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان مفهوم و مسیر توسعه از ادغام آموزش و پرورش پیش‌دبستانی در کشور چین به مطالعه پرداخته‌اند، در این پژوهش به توسعه آموزش پیش‌دبستانی در جهان و چین با توجه به ادغام اشاره شده است و نتایج نشان داد که ادغام برنامه درسی پیش‌دبستان باعث پیشرفت پایدار و سالم می‌شود و برای ترویج تحقق یکپارچه‌سازی در آموزش و پرورش و پیش‌دبستانی باید از تجربیات سایر کشورهای موفق استفاده گردد.

سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۳ (۲۰۱۴) در این زمینه آموزش و مراقبت دوران اولیه کودکی به فعالیت‌های گسترده‌ای نموده و راهبردهایی در پنج محور (تنظیم اهداف و مقررات کیفی، طراحی و پیاده‌سازی (اجرا) برنامه درسی و استانداردها، بهبود مدارک تحصیلی، آموزش و شرایط کار، تعامل خانواده و جوامع و پیشبرد جمع‌آوری داده‌ها تحقیقات و نظارت) را مشخص نموده است. در این راستا ده کشوری که فعالیت‌ها و عملکردی به مراتب ارزنده و شاخص انجام داده‌اند کشورهای: فنلاند، نروژ، سوئد، جمهوری چک، اسلواکی، انگلستان، ژاپن، کره، نیوزیلند و پرتغال بوده‌اند.

میراک اوزار^۴ (۲۰۱۲) در پژوهشی به بررسی برنامه درسی آموزش پیش‌دبستانی: رویکرد سوئدی پرداخت، نتایج نشان داد که سنت سوئدی مهدکودک بر اهمیت بازی در رشد و یادگیری کودک مبتنی است. منافع و نیازهای کودکان اجزای کلیدی در برنامه درسی پیش‌دبستانی هستند.

توجیا^۵ (۲۰۱۲) پژوهشی با عنوان چهل سال بعد از اتمام برنامه پیش‌دبستانی کشور فنلاند و توسعه برنامه درسی آن پرداخته‌اند. این پژوهش نشان می‌دهد که از سال ۲۰۰۱ در فنلاند، همه کودکان شش سال از حق آزاد آموزش پیش‌دبستانی داشته‌اند و تقریباً تمام

-
1. Estes
 2. Yang1 & Li Jing
 3. OECD
 4. Miraç Özar
 5. Tuija

کودکان قبل از سن مدرسه به استفاده از این فرصت اقدام کرده‌اند. نتایج نشان داد که تغییرات در برنامه‌های درسی آموزش و پرورش پیش دبستانی در جامعه فنلاندی و در آموزش و پرورش پیش دبستانی به صورت گسترده بوده است.

همان طور که مشاهده شده است پژوهش‌های انجام شده در خارج کشور معمولاً با بافت و زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی کشور ما متفاوت هستند و از طرفی در داخل کشور در حوزه پیش از دبستان نیز پژوهش‌های اندکی صورت گرفته است که در آن‌ها به همه ابعاد و عناصر دوره پیش از دبستان توجه نشده است و یا به صورت مطالعه تطبیقی و یا محدود به استان خاصی بوده‌اند؛ بنابراین و با توجه به اهمیت دوران کودکی و تأکید اسناد بالادستی به اهمیت این دوره، این پژوهش به دنبال طراحی و اعتباربخشی برنامه درسی دوره پیش از دبستان و درصدد آن است تا بر اساس الگوی کلاین عناصر اصلی برنامه درسی را در آن بگنجاند تا بتواند پاسخگوی نیازهای جامعه و کودکان سنی ۳ تا ۶ سال در این زمینه باشد.

پرسش‌های پژوهش

- ۱- اهداف و مقاصد مطلوب دوره پیش از دبستان چگونه باید باشند؟
- ۲- محتوا و فعالیت‌های مطلوب دوره پیش از دبستان کدام‌اند؟
- ۳- راهبردهای یاددهی-یادگیری دوره پیش از دبستان کدام‌اند؟
- ۴- فضا، منابع و امکانات مطلوب دوره پیش از دبستان کدام است؟
- ۵- روش‌های ارزشیابی مطلوب دوره پیش از دبستان کدام‌اند؟
- ۶- گروه‌بندی مطلوب فراگیران در دوره پیش از دبستان چگونه است؟
- ۷- ساختار مطلوب زمان در دوره پیش از دبستان چگونه است؟
- ۸- ویژگی مربی مطلوب در دوره پیش از دبستان چگونه باید باشد؟
- ۹- آیا این برنامه درسی طراحی شده، از نظر متخصصان اعتبار دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر مبتنی بر رویکرد کیفی^۱ بوده است. در این پژوهش از دو روش پژوهش تلفیقی^۲ (سنتز پژوهی^۳) و نیز تکنیک دلفی^۴ استفاده شده است. در این پژوهش، جامعه

-
1. Qualitative approach
 2. Consolidated research
 3. research synthesis
 4. Delphi technique

هدف بر اساس سؤالات پژوهش متشکل از دو بخش اسناد و افراد هست. در بخش اسناد گزارش‌های سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، گزارش یونسکو، دپارتمان آموزش و پرورش کشورهای مورد مطالعه، رساله‌ها، پایان‌نامه‌ها، مقالات، کتاب‌ها، طرح‌های پژوهشی معتبر و جدید (۱۳۸۰-۱۳۹۶) در زمینه آموزش پیش از دبستان و در بخش افراد متخصصان برنامه درسی دوره پیش از دبستان جامعه هدف را تشکیل داده‌اند، در بخش اعتباربخشی نیز ۱۰ نفر از متخصصان برنامه درسی پیش از دبستان به روش هدفمند انتخاب شده‌اند. همچنین در سنتز پژوهی اطلاعات لازم به کمک فیش‌برداری، برگه یادداشت و در مرحله آخر پژوهش مربوط اعتباربخشی از مصاحبه ساختارمند به‌عنوان ابزار استفاده شده است. سنتز پژوهشی حاضر در شش مرحله تعیین معیارهای ورود، جستجو، غربالگری، کدگذاری، ارزیابی و سنتز (گف، اولیور^۱ و توماس^۲، ۲۰۱۳) انجام شد. در نهایت با استفاده از تکنیک دلفی به‌صورت حضوری و غیرحضوری نظرات افراد متخصص در خصوص ابعاد و مؤلفه‌های گوناگون برنامه درسی ی تدوین شده اصلاح و اعمال شد. روند کار به این شکل بود که نظرات این افراد در خصوص ابعاد و مؤلفه‌های گوناگون برنامه درسی مقدماتی تدوین شده از سوی محقق، با پرسشنامه‌ای که حاوی جدولی از سؤالات با گزینه‌های مناسب - نیاز به اصلاح- حذف موارد- افزودن موارد- نظرات اصلاحی برای هر کدام از مؤلفه‌ها بود و از آن‌ها خواسته شد تا در صورت مخالفت با هریک از مؤلفه‌های موجود، نظرات اصلاحی خود را ذیل همان مورد یادداشت کنند. پس از گردآوری داده‌ها نسبت به اصلاح و تعدیل نهایی برنامه درسی دوره پیش از دبستان اقدام شد.

یافته‌های پژوهش

پرسش اول: اهداف و مقاصد مطلوب دوره پیش از دبستان چگونه باید باشند؟

هدف‌ها در تعیین و هماهنگ ساختن برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزش و پرورش، مشخص کردن راه و روش‌های آموزش، ارزشیابی برنامه‌ها، کار و کوشش مربی و شاگرد و میزان پیشرفت برنامه درسی، نقش اساسی دارند. هدف‌های مطلوب دوره پیش از دبستان به شکل زیر است؛

هدف اول: رشد و توسعه زبان، گفتار، مهارت‌های شنوایی.

هدف دوم: رشد و توسعه فیزیکی، جسمانی، حرکتی و هماهنگی عضلات.

1. Oliver, S.
2. Thomas, J.

- هدف سوم: رشد و توسعه خلاقیت، نوآوری و ابراز وجود در کودک.
- هدف چهارم: توسعه و رشد ذهنی، عقلانی، شناختی، استفاده از حواس پنج‌گانه.
- هدف پنجم: توسعه و رشد عاطفی و کمک به بیان احساسات.
- هدف ششم: توسعه و رشد اجتماعی و مهارت‌های شهروندی.
- هدف هفتم: پرورش رشد اخلاقی.
- هدف هشتم: پرورش رشد معنوی.
- هدف نهم: پرورش هویت ملی.
- هدف دهم: توسعه و ارتقای سطح بهداشت و ایمنی.
- هدف یازدهم: آشنایی با محیط‌زیست.
- هدف دوازدهم: پرورش ذوق هنری و زیبانشناسی.
- هدف سیزدهم: آشنایی با مهارت‌های اطلاعاتی و تکنولوژی.
- هدف چهاردهم: آماده کردن کودک برای دوره ابتدایی.
- هدف پانزدهم: تربیت جنسی کودک.

پرسش دوم: محتوا و فعالیت‌های دوره پیش از دبستان چگونه باید باشد؟

محتوا توصیف است از آنچه باید آموزش داده شود لذا، انتخاب محتوای مناسب نه تنها موجب تحقق اهداف برنامه آموزشی می‌شود بلکه باعث رشد توانایی‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌های فراگیرنده خواهد شد. رویکرد محتوا در این دوره به صورت تلفیقی است، محتوای دوره پیش از دبستان دربرگیرنده انتظارات یادگیری درباره موضوعات متنوع شامل؛ آشنایی با علوم مختلف، هنر و خلاقیت، علوم طبیعی، ریاضیات، علوم اجتماعی و شهروندی، تربیت‌بدنی و فعالیت جسمانی، زبان‌آموزی، داستان، قصه، شعر، سرود، موسیقی، نقاشی، مسائل دینی و مذهبی، ایمنی و بهداشت، مسائل بومی، جغرافیایی، برنامه مستقل برای کودکان دوزبانه، آموزش تکنولوژی و آموزش تدریجی تربیت جنسی به کودکان است.

پرسش سوم: راهبردهای یاددهی - یادگیری در دوره پیش از دبستان کدام‌اند؟

در این قسمت فعالیت‌هایی که توسط مربی و کودکان باید انجام پذیرد تا به هدف‌های آموزشی دسترسی پیدا نمایند، بایستی شرح داده شود. این فعالیت‌ها شامل کارهایی است که قبل از آموزش، توسط مربی باید، انجام گیرد و راه روش‌هایی است که بایستی توسط مربی انجام گیرد. مؤثرترین راهبردهای تدریس در دوره پیش از دبستان شامل؛ راهبرد بازی

(فردی و گروهی)، راهبرد اکتشافی، راهبرد کاوشگری، راهبرد نمایش، راهبرد حل مسئله، روش گردش علمی، راهبرد یادگیری مشارکتی، راهبرد پرسشگری، راهبرد ایفای نقش، راهبرد آزمایش (در طبیعت و بر روی اشیاء)، استفاده روش داستان، قصه، شعر از و راهبرد ترکیبی است.

پرسش چهارم: فضا، منابع و امکانات در دوره پیش از دبستان چگونه باید باشد؟

فضا و محیط آموزشی عنصری است که فرایندهای یاددهی- یادگیری در درون آن انجام می‌پذیرد. فضا فرایند تدریس و یادگیری را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد و در صورت نامطلوب بودن، برنامه درسی را به‌طور جدی دچار مشکل می‌سازد.

- مراکز پیش‌دبستانی صرف‌نظر از نوع مرکز دولتی یا خصوصی دارای کیفیت و شرایط یکسانی باشند و عدالت آموزشی در همه مناطق شهری و روستایی وجود داشته باشد.

- حتی‌الامکان این دوره پیش از دبستان به‌صورت رایگان ارائه گردد.

- سند ملی مستقل برای دوره پیش از دبستان تنظیم گردد.

- فضا و محیط برای کودکان، سرسبز، وسیع، دل‌چسب، شاد، خوشایند و ایمن باشد.

- محیط مجهز به امکانات یادگیری، صوتی و تصویری، تابلوهای آموزشی، کامپیوتر و وسایل بازی باشد.

- مراکز دارای استخر، آشپزخانه، اتاق مخصوص مربیان، اتاق ملاقات با والدین، اتاق نمایش و موسیقی باشد.

- قفسه‌ها، پله‌ها، سرویس‌های بهداشتی، میز و صندلی و وسایل بازی متناسب با سن و قد کودکان باشد.

- برای بچه‌های معلول و با نیازهای ویژه تمهیداتی در نظر گرفته شود.

- در مکان یادگیری از اتاق‌های شیشه‌ای و وسایل طبیعی استفاده شود.

- قرار گرفتن کلاس در طبقه هم کف و اینکه کف اتاق‌ها لغزنده نباشند.

- محیط یادگیری دارای کلاس بزرگ، رنگ‌های روشن و شاد، با نور کافی و تهویه مناسب، حفاظ برای پنجره‌ها کلاس و راه‌پله‌ها باشد.

- حیاط مرکز دارای زمین‌بازی با امکانات (تاب، سرسره، الاکلنگ، توپ، طناب،

حوضچه مخصوص شن‌بازی و غیره) باشد.

پرسش پنجم: روش‌های ارزشیابی در دوره پیش از دبستان چگونه باید باشد؟

فرایند برنامه درسی با ارزشیابی شروع می‌شود و با آن پایان می‌یابد. در این مرحله است که مربی به قضاوت خود درباره یادگیری کودکان از نحوه تدریس می‌تواند ارزش کار خود را تعیین نماید سنجش و ارزشیابی یکی از مسائل و موضوعات مهم و درعین حال حساس در دوره پیش از دبستان است.

- از نمره دادن به روش سنتی اجتناب شود.
- گواهی به صورت توصیفی صادر شود.
- ارزشیابی به طور منظم، مستمر و مستند شده باشد.
- ارزشیابی باید رشد همه‌جانبه کودکان در ابعاد مختلف را موردسنجش قرار دهد.
- ارزشیابی از کودک به عنوان نقطه شروع آغاز شود و به مربی، مدیر و والدین ختم شود یعنی هرکسی در مرکز پیش از دبستان با کودک سروکار دارد در ارزشیابی او نیز مشارکت دارند.
- ارزشیابی از طریق مشاهده و تماشا کردن، گوش دادن و ارتباط برقرار کردن با کودک نیز انجام شود
- از مقایسه کودکان با یکدیگر پرهیز شود.
- تمرکز ارزیابی رشد و یادگیری کودک باشد، نه صرفاً دستیابی به اهداف.
- از چک‌لیست‌ها و پوشه کار استفاده گردد.

پرسش ششم: گروه‌بندی فراگیران در دوره پیش از دبستان چگونه باید باشد؟

گروه‌بندی اشاره به گروه‌بندی سنی، گروه‌های فقیر و غنی، عادی و با نیازهای ویژه، فرهنگ، قومیت، مذهب، توانایی‌ها، علایق و گروه‌های داوطلبانه دارد. گروه‌بندی‌ها برحسب راهبردهای تدریس و یادگیری متفاوت است و تحت تأثیر محتوای درسی قرار می‌گیرد.

- به تفاوت‌های فردی کودکان توجه شود.
- همه کودکان واجد شرایط کشور به مراکز مهدکودک و پیش‌دبستانی دسترسی داشته باشند.
- تقسیم‌بندی عادلانه امکانات، تجهیزات و منابع آموزشی برای کودکان استان‌های مختلف انجام شود.
- تبعیض جنسیتی، قومی، نژادی، دینی، مذهبی، عقیدتی، شهری، روستایی، فقیر و غنی، بین کودکان نباشد.

- توجه به کودکان معلول و دارای نیازهای ویژه مورد توجه باشند.
- گروه‌بندی کودکان در کلاس و محیط یادگیری می‌تواند بر پایه سن، داوطلبانه و تصادفی باشد.

پرسش هفتم: ساختار زمان در دوره پیش از دبستان چگونه است؟

یکی از عناصر مهم برنامه‌ریزی درسی در نظر گرفتن زمان آموزش است. زمان‌بندی به‌توالی منطقی زمان و محتوا اطلاق می‌شود و برای اجرای فعالیت‌ها و تجارب یادگیری باید به فراگیران، فرصت کافی داده شود. سازمان‌دهی زمان فعالیت‌های آموزشی با عوامل مهمی از جمله هدف، محتوا، شرایط رشدی فراگیران، رویکردهای آموزشی، روش تدریس، مواد و ابزار آموزشی ارتباط دارد.

- از آنجایی که در سایر کشورها سنین مختلفی را برای پیش‌دبستان ذکر می‌کنند و با توجه به شروع دوره ابتدایی در ایران سنین بین ۳ تا ۶ سالگی برای دوره پیش از دبستان پیشنهاد می‌گردد.
- این دوره تحصیلی رسمی به‌صورت اجباری ارائه گردد.
- همچنین مراکز خصوصی و مهدکودک‌ها می‌توانند از کودکان ۱ تا ۳ سالگی مراقبت و به آن‌ها خدمات ارائه دهند.
- شروع سال تحصیلی برای کودکان پیش از دبستان از مهرماه تا اواخر خردادماه سال بعد باشد و حتی می‌تواند در فصل تابستان این مراکز دایر باشند.
- سال تحصیلی شامل ۳۷ هفته، پنج روز در هفته و هرروز ۵ ساعت باشد منتها در دوره پیش از دبستان با توجه به شرایط می‌تواند منعطف‌تر باشد.
- مدت فعالیت برای کودکان پیش از دبستان به‌صورت نیمه‌وقت در دو نوبت صبح و عصر پیشنهاد می‌گردد.
- مدت‌زمان فعالیت در مهدها سنین ۱ تا ۳ می‌تواند پاره‌وقت و برای والدین شاغل تمام‌وقت باشد.
- ساعت کاری مراکز در وقت صبح ۹ الی ۱۲ و در وقت عصر ۱۴ الی ۱۷ پیشنهاد می‌گردد.

پرسش هشتم: ویژگی مربی در دوره پیش از دبستان چگونه باید باشد؟

یکی دیگر از عناصر مهم برنامه درسی دوره پیش از دبستان مربی است. مربیان پیش دبستانی و مهدکودک‌ها نقش بزرگی در به وجود آوردن کیفیت در محیط آموزشی رادارند. آن‌ها می‌توانند نقش خود را در فراهم کردن محیط‌هایی که کودکان بتوانند در آن‌ها توانایی‌هایشان را شکوفا سازند ایفا کنند.

- رشته تحصیلی مربی پیش از دبستان مرتبط و یکی از رشته‌های آموزش و پرورش پیش دبستانی، علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره و یا رشته مربی کودک باشد.
- حداقل مدرک مربی پیش از دبستان کارشناسی باشد. در مواردی نیز می‌توان از مربیان مراکز فنی حرفه‌ای با مدرک کاردانی مربی کودک استفاده کرد.
- سازوکار لازم و جدی در پذیرش و گزینش مربیان پیش از دبستان وجود داشته باشد.

- احترام، منزلت و رضایتمندی، حقوق مربی باید حفظ شود.
- برای مربیان دوره‌های ضمن خدمت و کارگاه‌های مختلف برگزار گردد.
- مربی با برنامه درسی پیش از دبستان و عناصر آن آشنا باشد.
- مربی با والدین، جامعه و کودکان ارتباط سازنده و متقابل داشته باشد.
- دارای اعتماد به نفس، ظاهر مناسب و آراسته، سلامت جسمی و روانی، قدرت بیان، علاقه‌مند، باانگیزه، صبور، منعطف و خلاق باشد.
- مربی به اصول اخلاقی پایبند و مسئولیت‌پذیر باشد.
- بین کودکان تبعیض قائل نشود و محیطی امن برای یادگیری کودک فراهم کند.

پرسش نهم: آیا این برنامه درسی طراحی شده از نظر متخصصان اعتبار دارد؟

برای پاسخ به این پرسش با ۱۰ نفر از متخصصان برنامه درسی دوره پیش از دبستان گفت‌وگو شد و نظرات آن‌ها به شرح ذیل تشریح شد:

متخصصان، ضرورت توجه به همه عناصر، تلفیقی بودن محتوا و فعالیت‌های این دوره، تناسب راهبردهای یادگیری با محتوی توسط متخصصان یادآوری شد. در بخش فضا و امکانات، پیشنهاد شد که از سازمان استاندارد برای فضا و معیارهای لازم در حوزه پیش از دبستان کمک گرفته شود. از نظر بعضی از متخصصان رایگان نمودن این دوره در شرایط نظام آموزشی کشور فعلی اجرایی نیست. در عنصر زمان متخصصان معتقد بودند که لزومی برای شرکت کودک در ۳۷ هفته وجود ندارد و برنامه می‌تواند منعطف‌تر برگزار گردد و این

دوره می‌تواند در تابستان هم دایر باشد. در بحث پیرامون مربی یکی از متخصصان معتقد بود که علاوه بر مربی، سایر کارکنان مراکز پیش‌دبستان، از مدیر تا خدمتکار، آشپز و غیره باید رفتار و منش مناسب در برخورد با کودکان پیش‌دبستان را داشته با معیارها و ملاک‌های مناسب‌گزینش و استخدام شوند. همچنین متخصص دیگری نیز معتقد بود که ترجیحاً می‌توان از مربیان زن در این دوره بیشتر استفاده کرد. نظرت متخصصان پیش از دبستان در برنامه درسی نهایی اعمال و مورد تأیید آن‌ها قرار گرفت.

بحث و نتیجه‌گیری

دوران کودکی اولین و مهم‌ترین دوره زندگی انسان است. بی‌شک همه اولیاء و مربیان و علاقه‌مندان به امر تعلیم و تربیت بر این باورند که کودکان باید همگی از امکاناتی برای تربیت برخوردار شوند که بتوانند جای خود را در جامعه پیچیده کنونی پیدا کرده و خود را برای زیستن در دنیای پیچیده‌تر آینده مهیا کنند و چنانچه خواهان افرادی توانمند در جامعه آینده‌مان باشیم، لازم است از دوران کودکی به نیازهای آنان پردازیم. کودک امروز با داشتن ذهنی پذیرا و آماده تربیت مثل مزرعه‌ای می‌ماند در دست باغبانان تعلیم و تربیت که ثمره عملکرد امروز این باغبانان، فردای کودکان خواهد بود. اهمیت این دوره در پژوهش‌های طلایی و بزرگ (۱۳۹۴)، استس (۲۰۱۵)، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (۲۰۱۴)، بیان شده است.

مراکز پیش‌دبستانی، مؤسسه‌ها و کانون‌های فرهنگی و تربیتی دولتی یا غیردولتی می‌باشند که مسئولیت مراقبت و فرآیند یاددهی- یادگیری کودکان را در ابعاد زیستی، روانی و اجتماعی و فراهم آوردن فرصت‌ها و تجارب یادگیری متنوع برای کودکان را بر عهده‌دارند از این رو برنامه درسی دوره پیش از دبستان از وجوه مختلف، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. از آنجایی که این پژوهش باهدف طراحی و اعتباربخشی برنامه درسی دوره پیش از دبستان برای کشور ایران انجام گرفته است توجه به زیرساخت‌های و شرایط فعلی ضروری به نظر می‌رسد. برای رهایی از این وضعیت نگاهی به وضعیت کشورهای پیشرفته و درحال توسعه می‌تواند گامی در جهت تحقق اهداف مطلوب در دوره پیش از دبستان باشد. بررسی سیاست‌ها و راهبردهای کشورهای مرفعی در حوزه مراقبت و آموزش دوران اولیة کودکی و کیفیت برنامه‌های آموزشی و درسی آن‌ها می‌تواند ما را به سوی تدوین الگوی راهنمایی در این راستا هدایت نماید. پژوهش‌های الماسی (۱۳۹۵)، یانگ و جینگ (۲۰۱۵)، اهمیت مطالعه تطبیقی و بهره گرفتن از ویژگی‌های مطلوب سایر کشور را در دوره

پیش از دبستان را نشان می‌دهد. از این‌رو در قسمتی از این پژوهش به مهم‌ترین سیاست‌های کشورهای مترقی در حوزه پیش از دبستان توجه شده است.

بر اساس یافته‌های پژوهشی حاصل از مطالعه تطبیقی و سنتز پژوهی و بر اساس به آنچه درباره ماهیت پیش از دبستان و شایستگی‌های آن گفته شد و نیز با مراجعه به اسناد و مطالعه مؤلفه‌های فرعی می‌توان نتیجه گرفت که آموزش پیش از دبستان از اولویت‌های مهم اصلی در برنامه درسی کشور است و می‌بایست بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد. امروزه دیگر مانند گذشته تردیدی در ضرورت و اهمیت آموزش دوره پیش از دبستان وجود ندارد. به این منظور، اقدامات عملی و کاربردی باید از دوران کودکی شروع شود و ویژگی‌ها و شایستگی‌های عمومی از طریق تلفیق و نیز مباحث اختصاصی، طبق اصل برونی‌سازی در وجود کودکان نهادینه شود و سپس بر اساس اصول وسعت و توالی، به شکلی سازمان‌یافته و نظام‌مند در دوره‌های بعدی تداوم یابد و ضمن رعایت انعطاف‌پذیری و آزادی عمل، از گسستگی و دوگانگی در اهداف و اجرای برنامه درسی دوره پرهیز شود.

اجرای چنین برنامه درسی مستلزم توجه همه‌جانبه به عناصر برنامه درسی همچون اهداف، محتوا، راهبردهای یادگیری، ارزشیابی، فضا و امکانات، زمان، گروه‌بندی و مربی است. آنچه در اهداف دوره پیش از دبستان باید به آن اشاره کرد توجه همه‌جانبه به ابعاد درونی و بیرونی کودک، رشد جسمی، روحی و روانی او و گنجاندن این اهداف در فعالیت‌ها و محتواهایی به صورت تلفیقی است که کودک از طریق آن بتواند به مهارت‌های گوناگون دست یابد که این امر خود نیز مستلزم رویکردی فعال و متنوع است؛ تمام راهبردهای یاددهی و یادگیری فعال می‌توانند در خدمت یادگیری باشند؛ لیکن پاره‌ای از آن‌ها مثل یادگیری اکتشافی، بازی، واحد کار، بحث گروهی به دلیل داشتن ویژگی‌های خاص، هماهنگی و تناسب بیشتری با برنامه درسی دارند. ارزشیابی نیز مانند دیگر عناصر و مؤلفه‌های مرتبط با آن دارای تنوع و گستردگی فراوان است، ارزشیابی در این دوره، فرآیندی منظم، مستمر و فعالیت است که هدف اصلی آن، دریافت بازخورد به منظور آگاهی از نقاط قوت و ضعف و ارتقاء توانمندی‌ها و بهبود شایستگی‌ها در مراحل مختلف است؛ بنابراین در ارزشیابی، بیش از آن که به جنبه تصمیم‌گیری آن به منظور ارتقا یا افت تحصیلی درج نمره تأکید شود، باید به بعد بازخوردی و اصلاحی آن توجه گردد. موفقیت در این عناصر به عوامل دیگری همچون زمان آموزش متناسب با سن و علایق و توانایی‌های کودک، فضا و محیط یادگیری، شاد، وسیع با امکانات یادگیری، گروه‌بندی‌های مناسب، نگاه

عادلانه به همه کودکان، توجه به تفاوت‌های فردی و عدم تبعیض از سوی متولیان بستگی دارد.

بدیهی دستیابی به چنین اهداف و شایستگی‌های وسیع، پیچیده و متنوع مستلزم توجه مضاعف به نظام تربیت و جذب مربیان کارآمدی است که خود به نحو ممتاز از چنین ویژگی‌ها و شایستگی‌هایی برخوردار باشند و معلومات و هنر آموزش به شاگردان خود را با مؤثرترین شیوه بنا بر توانایی‌ها، استعدادها، نیازها، علایق، تفاوت‌های فردی و زمینه‌های قبلی ایشان داشته باشند و قادر باشند به‌عنوان راهنما، هدایت‌گر، مربی، الگوی نقش و تسهیل‌کننده یادگیری برای ایشان عمل کنند و از سوی دیگر از قابلیت تغییر مسیر و شیوه به هنگام ضرورت برخوردار باشند. آنچه در بررسی پژوهش‌های انجام‌شده، جلب توجه می‌کرد، این نکته بود که اگرچه اغلب مطالعات به‌نوعی به یک‌چند عنصر از برنامه درسی اشاره داشتند ولی هیچ پژوهشی از آن‌ها به تفصیل و با جزئیات دقیق به بیان این عناصر نپرداخته‌اند. از این رو پرسش‌های این پژوهش به دنبال پوشش چنین کاستی در دوره پیش از دبستان بوده است و تلاش بر این بوده است که همه عناصر برنامه درسی در دوره پیش از دبستان مورد توجه قرار گیرند.

پیشنهاد‌های کاربردی بر اساس یافته‌ها و نتایج پژوهش

- پیشنهاد می‌گردد برنامه ریزان درسی و متصدیان آموزش در دوره تحصیلی پیش از دبستان، اهتمام و عنایت خود را در بهره‌گیری از عناصر ذکرشده در این الگو به کار بسته و در برنامه‌های جاری و آتی خود آن‌ها را لحاظ نمایند.
- الگوی طراحی شده بعد از آزمایش اولیه و با صلاحدید مسئولان نظام آموزشی به‌عنوان چارچوبی برای برنامه درسی دوره پیش از دبستان مورد توجه قرار گیرد.
- همچنین مؤلفان و نویسندگان دوره پیش از دبستان، عنایت لازم در راستای به‌کارگیری و تنظیم محتوا بر اساس سرفصل پیشنهادی ذکرشده در الگوی مذکور را نموده و عناصر پیشنهادی را به‌کار گیرند.
- نظام تربیت و جذب مربیان سازمان‌یافته‌تر و منسجم‌تر از پیش عمل کند، در گزینش مربیان رشته تحصیلی، انگیزه و علاقه به کار با کودک و سایر مؤلفه‌ها در نظر گرفته شود.
- با توجه به اهمیت دوره کودکی سرمایه‌گذاری‌های لازم، سند برنامه درسی مستقل و توجه ویژه به این دوره ضروری به نظر می‌رسد.

پیشنهادهای پژوهشی برای پژوهشگران بعدی

- پیشنهاد می‌گردد با توجه به الگوی طراحی شده در قالب نه عنصر اصلی برنامه درسی انجام شده است، در پژوهش‌های بعدی پژوهشی مبتنی بر چهار عنصر اهداف، محتوا، روش تدریس و روش ارزشیابی که در کشور ایران رایج هست، انجام داده شود. همچنین پیشنهاد می‌گردد.
- از آنجاکه این پژوهش مبتنی بر الگوی کلاین بوده است پیشنهاد می‌گردد پژوهشگران بعدی نسبت به بومی کردن آن مطابق بر فلسفه و ارزش‌های حاکم بر آموزش و پرورش ایران بپردازند.
- این پژوهش به صورت کلی و تحت عنوان طراحی به عناصر برنامه درسی به صورت کلی انجام گرفته است به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود که بررسی مؤلفه‌های مختلف تدوین و اجرای برنامه درسی به صورت جداگانه به منظور بحث دقیق‌تر و مفصل‌تر در حوزه پیش از دبستان را در برنامه خود داشته باشند.

منابع

- ادیب، یوسف؛ پیری، رباب. (۱۳۸۸). *الگوی بهینه برنامه درسی برای دوره پیش از دبستان*: مجله علوم تربیتی، سال ۲، شماره ۵، صص ۸۲-۵۳.
- الماسی، لیلا. (۱۳۹۵). *ارائه الگوی کیفیت برای مراقبت و آموزش دوران اولیه کودکی*: تهران؛ پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، رشته برنامه درسی، دانشگاه خوارزمی.
- بابلی، عزیز الله. (۱۳۹۳). *پیش دبستانی مناسب برای فرزندان*: مجله رشد آموزش پیش دبستانی، دوره ۵، شماره ۴، صص ۲۱-۱۷.
- آخش، سلمان؛ حسینی خواه، علی؛ عباسی، عفت؛ موسی پور، نعمت الله. (۱۳۹۵). *آسیب شناسی وضعیت آموزش و برنامه درسی دوره پیش از دبستان ایران*. مجله مطالعات پیش دبستان و دبستان، دوره ۲، شماره ۶، صص ۳۱-۱.
- برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۹۱). *نگاشت چهارم*. دبیرخانه ی طرح تولید برنامه ی درسی ملی.
- پوشنه، کامبیز؛ خسروی، علی اکبر و پور علی، پریناز. (۱۳۹۱). *ارزشیابی میزان کیفیت برنامه های مراکز پیش دبستانی شهر تهران*: مجله اندیشه های نوین علوم تربیتی دانشگاه الزهراء، دوره هفتم، شماره یکم، صص ۵۷-۲۹.
- صافی، احمد. (۱۳۹۱). *آموزش و پرورش مدیریت پیش دبستانی در ایران و تحولات آن*: نشر ارسباران.
- طلائی، ابراهیم؛ و بزرگ، حمیده. (۱۳۹۴). *تبیین ضرورت تربیت اوان کودکی (پیش از دبستان) مبتنی بر سنتز پژوهی شواهد تجربی معاصر*. تعلیم و تربیت، شماره ۱۲۲، صص ۹۱-۱۱۷.
- عباسی، عبدالله. (۱۳۸۲). *طراحی الگوی برنامه درسی بهینه برای دوره کودکتان، نقد و بررسی وضعیت این دوره در مقایسه با آن الگو، تهران*: رساله دکتری، برنامه ریزی درسی، دانشگاه تربیت مدرس.
- عبدالهی، سید محمد. (۱۳۹۱). *سیر تحول تاریخی آموزش پیش دبستانی در ایران*: پایان نامه کارشناسی ارشد رشته فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه آزاد تهران مرکز.
- عباسی، لطف اله؛ پوزش شیرازی، حسین. (۱۳۹۳). *بررسی وضعیت پیش دبستانی با تأکید بر اسناد قانونی و وظایف سازمان بهزیستی و وزارت آموزش و پرورش*:

- کمیسیون تحقیقات مجلس، مطالعات اجتماعی، شماره مسلسل ۱۳۶۶۲. کد موضوعی ۲۰۱۰.
- فضلی، رخساره. (۱۳۹۳). *دوره پیش دبستانی نیازمند مدیریت یکپارچه*: مجله رشد آموزش پیش از دبستان. دوره ۶، شماره ۲، صص ۴-۸.
- عربی، معصومه. (۱۳۸۷). *طراحی برنامه درسی دوره پیش دبستانی برای ورود دانش آموزان مناطق دوزبانه به دوره ابتدایی*: پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور تهران مرکز.
- کول، ونیتا. (۱۳۹۱). *برنامه آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان*: ترجمه فرخنده مفیدی، تهران، انتشارات سمت.
- مفیدی، فرخنده (۱۳۹۳). *مبانی آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان*: تهران: انتشارات سمت.
- مفیدی، فرخنده (۱۳۹۰). *برنامه آموزش در دوره پیش از دبستان*: تهران: انتشارات سمت.

English Refrences

- Bannikoff,k. (2013). *Early YearsCurriculum Guidelines, Queensland Studies Authority*, ISBN 1 920749 15 2, www.qsa.qld.edu.au.
- De Haan,D. Johnson,H (2003). *Mechamisms and Theories of brain development How*,England:psychology press.
- Estes. D (2015). *Preschool Experience vs. No Preschool Experience: Long Term Effects on Academic and Social Readiness of Children, Master of Science in Education*, Dominican University of California, School of Education and Counseling Psychology.
- Hardy,L.king(2010). *Fundamental morement skils among preschool*.13(5)503-508.
- Hitz,R.D (2005). *Educational perpeciters*.journal of the college of education.38(1).
- ISENBERG,J (2014). *MAJOR TRENDS AND ISSUESIN EARLY CHILDHOOD EDUCATION Challenges, Controversies,and Insights*, Published by Teachers College Press, 1234 Amsterdam Avenue, New York, NY.
- Gough, D. Oliver, S. & Thomas, J (2013). *Learning from research: Systematic reviews for informing policy decisions: A quick guide*. The Alliance for Useful Evidence, 1-38. Retrieved 19 January, 2015 from: <http://www.alliance4usefulevidence.org/assets/Alliance-FUE-reviews-booklet-3.pdf>.
- Krogh,sl,slentz.k (2011). *Eerly xhidhood education yesterday. tomrrow*.published the uk,Cambridge university.

- OECD,M(2014a). *Quality Matters in Early Childhood Education and Care: FINLAND*. www.oecd.org/publishing/corrigenda.
- Özar, Miraç(2012). *Curriculum of Preschool Education: Swedish Approach*, International Journal of Business and Social Science Vol. 3 No. 22.
- Riggall,a, Sharp C(2008). *THE STRUCTURE OF PRESCHOOL EDUCATION: ENGLAND AND OTHER COUNTRIES*, Review, University of Cambridge Faculty of Education. 184 Hills Road, Cambridge, CB2 8PQ, UK.
- Roskos,k,tabor,p.o.Lenlart,L.A (2009). *oral Language and early literacy inpreschool*.talking Reading and Writing internaital Reading Association.
- Smith,P.k,g. (2010). *Ecology of pereschool behaviouer*.published stare of American by cambbridg university.
- Tuija A. Turunen, Kaarina Määttä & Satu Uusiautti (2012). *Preschool comparative education*, Published online: 10 Dec 2012Page 585-599.
- Yang & Li Jing(2015). *The Connotation and Development*, (12),2-340.

